

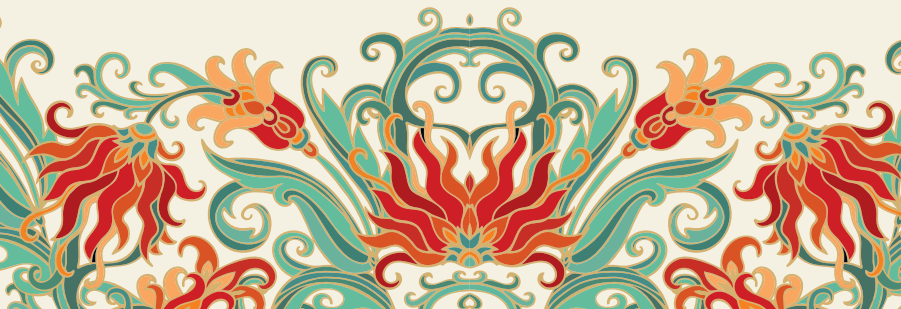
ΡΟΥΜΙ

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΥΑΜ ΜΑΦΙ

ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΗΣ ΝΑΡΓΟΥΕΣΣ ΦΑΡΖΑΔ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΟΥΚΑΣ

ΡΟΥΜΙ

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ
ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ

ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΡΥΑΜ ΜΑΦΙ

ΜΕ ΠΡΟΛΟΓΟ ΤΗΣ ΝΑΡΓΟΥΕΣΣ ΦΑΡΖΑΔ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΓΙΑΝΝΗΣ ΔΟΥΚΑΣ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδειάς του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Λογοτεχνικά δοκίμια
Jalaluddin Rumi, Maryam Mafi, Ρουμί.

Το μικρό βιβλίο της σοφίας του

Τίτλος πρωτοτύπου: *Rumi's Little Book of Wisdom*

Πρόλογος: Narguess Farzad

Μετάφραση: Γιάννης Δούκας

Υπεύθυνη έκδοσης: Υβόνη Καρύδη

Επιμέλεια, διόρθωση: Ευαγγελία Δάλκου

Σελιδοποίηση: Παναγιώτης Βογιατζάκης

Copyright© για το κείμενο Maryam Mafi, 2021

Copyright© για τον πρόλογο Narguess Farzad, 2021

Copyright© για τη μετάφραση στην ελληνική γλώσσα

Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ (Εκδόσεις Πατάκη), 2022

Πρώτη έκδοση στην αγγλική γλώσσα από Hampton Roads

Publishing Company, Inc., 2021

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Δεκέμβριος 2023

KET E122 ΚΕΠ 746/23

ISBN 978-618-07-0398-6

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,
ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 210.52.05.600, 801.100.2665, ΦΑΞ: 210.36.50.069
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ),
570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55
Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στη Niloufar Bayani¹

Περιεχόμενα

Πρόλογος	11
Εισαγωγή.....	25
Ποιήματα	31
Σημειώσεις του μεταφραστή.....	217
Βιβλιογραφία.....	219

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μια διαδικτυακή αναζήτηση του ονόματος «Ρουμί» αποδίδει γρήγορα δεκάδες εκατομμύρια αποτελεσμάτων, παρέχοντας συνδέσμους σε μια πληθώρα ιστοσελίδων που εμφανίζονται σε διάφορες γλώσσες. Αυτές οι ιστοσελίδες είναι αφιερωμένες ή εστιάζουν σ' έναν Πέρση ποιητή του 13ου αιώνα του οποίου την παρουσία στα κοινωνικά δίκτυα και τον συνεχώς αυξανόμενο αριθμό ακολούθων θα ζήλευαν πολλές διασημότητες ή δημόσια πρόσωπα. Η καθαρή ποσότητα των αγγλόφωνων και μόνο αποτελεσμάτων της αναζήτησης αποτελεί μαρτυρία για την έλξη που η φιλοσοφία και η εκστατική ποίηση του Ρουμί ασκούν στους οπαδούς και τους θαυμαστές του, όπως και σε όσους, σε εποχές έντονης

έριδας, αναζητούν παρηγοριά και ευθύτητα στις λέξεις και στα πιστεύω του. Όταν η καθημερινή μας ζωή διαλύεται από αναπάντεχες κρίσεις, πανδημίες, πράξεις βίας και άλλες καταστροφές που οφείλονται στην ανθρώπινη δραστηριότητα, όλο και περισσότεροι άνθρωποι στρέφονται σε αυτόν τον μουσουλμάνο νομομαθή, δάσκαλο, λόγιο και μυστικό αναζητώντας καθοδήγηση και έμπνευση.

Αποσπάσματα που μπορούν ν' απομονωθούν αντλούνται τακτικά από τα εκτενέστερα αφηγηματικά ποιήματα του Ρουμί, για να μετατραπούν σε αξιομνημόνευτα ψήγματα που αναρτώνται, κοινοποιούνται και μεταφορτώνονται στις δημοφιλείς πλατφόρμες των κοινωνικών δικτύων. Ακόμη και η Beyoncé και ο Jay-Z, το ισχυρότερο, κατά κοινή ομολογία, ζεύγος του κόσμου του θεάματος, βάφτισαν Ρουμί μια από τις κόρες τους – όχι γιατί υπάρχει κανένα ανεξήγητο μυστήριο, αλλά επειδή είναι ο αγαπημένος τους ποιητής. Ποια είναι, λοιπόν, αυτή η εντυπωσιακή φυσιογνωμία που, περισσότερα από οκτακό-

σια χρόνια έπειτα από τη γέννησή του στην Κεντρική Ασία, εξακολουθεί ν' απολαμβάνει τέτοιου σεβασμού; Και ποια χώρα ή πολιτισμός μπορεί δικαιωματικά να τον διεκδικήσει για δικό της;

Γεννημένος ως Τζαλάλ αντ-Ντιν Μπαλκί, είναι γνωστός στη Δύση ως Ρουμί, που σημαίνει «ο άνδρας από το Ρουμ», μια περιοχή που βρισκόταν στις ανατολικές παρυφές της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Οι ακόλουθοί του, στους οποίους είναι γνωστός ως Μεβλανά («Ο Κύριός μας»), τοποθετούν τη γέννησή του στο έτος 1207, στο βορειοανατολικό άκρο της Περσοϊσλαμικής Αυτοκρατορίας,² στην επαρχία του Βαχς στο σημερινό Τατζικιστάν, που βρίσκεται σ' έναν από τους παραπόταμους του μεγαλοπρεπούς Αμού Ντάρια, του ποταμού Ώξου της αρχαιότητας. Οι ιστορικές πόλεις της παιδικής του ηλικίας, η Σαμαρκάνδη και η Μπαλχ, τώρα βρίσκονται, αντίστοιχα, στα σημερινά κράτη του Ουζμπεκιστάν και του Αφγανιστάν. Αλλά οι ομιλίες, τα ποιήματα και τα λυρικά άσματα του Ρουμί γράφτηκαν στα περσικά και πέρασε το

μεγαλύτερο μέρος της ενήλικης ζωής του στο Ικόνιο, στη σημερινή Τουρκία, όπου και είναι θαμμένος.

Με βάση όλα τα παραπάνω μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα ότι καμία χώρα ή κουλτούρα δεν μπορεί να διεκδικεί την αποκλειστικότητα της κληρονομιάς του Ρουμί. Είναι ένας ποιητής και στοχαστής πραγματικά οικουμενικός. Επιπλέον, οι αναρίθμητες μεταφράσεις των έργων του σε πάνω από τριάντα γλώσσες — ενώ αναμένονται ακόμη περισσότερες — δίνουν τη δυνατότητα σε ανθρώπους που προέρχονται από εντελώς διαφορετικές κουλτούρες ν' απολαμβάνουν το βάθος των νοημάτων του και τον πλούτο της φαντασίας του. Πράγματι, αναγνώστες απ' όλο τον κόσμο έχουν σφυρηλατήσει μια στενή σχέση με τους υποβλητικούς στοχασμούς του Ρουμί για τη ζωή και την πίστη. Η ποίηση του Ρουμί παραμένει θεμέλιος λίθος για τις μυστικιστικές συνθέσεις του ισλαμικού κόσμου, και οι διδαχές του παραμένουν σήμερα τόσο επίκαιρες και σαγηνευτικές όσο ήταν και κατά τον Μεσαίωνα.

Οι θεωρητικές συζητήσεις για τα γραπτά του Ρουμί και τη φιλοσοφία του σουφισμού την οποία θεμελίωσε γεμίζουν αναρίθμητα ράφια σε ερευνητικές βιβλιοθήκες σε όλο τον κόσμο. Μελετώνται και εξετάζονται σε συνέδρια και αποτελούν συχνά το θέμα πανεπιστημιακών διαλέξεων και μαθημάτων. Αν, όμως, ο Ρουμί έχει γίνει τώρα προσιτός σ' ένα ευρύ κι ευδιάκριτο κοινό, αυτό οφείλεται σε αφοσιωμένους και ακαδημαϊκούς μεταφραστές όπως η Maryam Mafi, που διαλέγει με αγάπη τα καλύτερα —και εκείνα που καταφάσκουν στη ζωή— παραδείγματα του έργου του. Στο *Μικρό βιβλίο των αποκρυφιστικών μυστικών*, η Mafi εστίασε στις διδαχές και στις πηγές έμπνευσης του Σαμς από την Ταυρίδα, που υπήρξε δάσκαλος, έμπιστος και αδελφή ψυχή του Ρουμί. Στο *Βιβλίο του Ρουμί· 105 ιστορίες και μύθοι* ανθολόγησε το εξάτομο αριστούργημα *Μεσναβί*, τα *Πνευματικά Δίστιχα*. Στο *Μικρό βιβλίο της σοφίας του Ρουμί*, η Mafi έστρεψε τελικά την προσοχή της σ' ένα πολύ λιγότερο γνωστό έργο, το *Φίχι-μα-Φίχι*,

μια σύνοψη των μονολόγων, των συζητήσεων και των στοχασμών του Ρουμί για μια ζωή συγγραφής και λατρείας, όπως καταγράφηκαν από τους ακολούθους του.

Πολλή συζήτηση έχει γίνει για τη σημασία και την προέλευση του τίτλου αυτού του έργου. Αν και το βιβλίο είναι γραμμένο στα περσικά, ο τίτλος —σύμφωνα με τις παραδόσεις της εποχής— είναι μια αραβική αποφθεγματική έκφραση που σημαίνει «εντός αυτού που είναι εντός του». Η εύρεση μιας ακριβούς μεταφραστικής αναλογίας γι' αυτό τον αμφίσημο τίτλο αποτελούσε διαχρονικά πρόκληση για πολλούς μεταφραστές. Ενώ κάποιοι έχουν προτιμήσει το «είναι αυτό που είναι», άλλοι απλώς επέλεξαν γενικόλογους τίτλους όπως «Διαλέξεις του Ρουμί», που περιγράφουν το περιεχόμενο του βιβλίου. Η Γερμανίδα καθηγήτρια του Harvard Anne-marie Schimmel (1922-2003), ακατάβλητη ανατολίστρια και μελετήτρια του Ισλάμ και του σουφισμού, προτιμούσε να ερμηνεύει τον τίτλο με βάση την αρχική του έννοια, ως ενός είδους

πνευματικού «ρεφενέ» — ενός ταπεινού γεύματος που ετοιμάζεται για αναπάντεχους ή απρόσκλητους επισκέπτες και που μπορεί να μοιραστεί σε κάθε περίπτωση και ανά πάσα στιγμή.

Η συγγραφή του *Φίχι-μα-Φίχι* αποδίδεται κυρίως στον πρωτότοκο γιο του Ρουμί, Σουλτάν Βαλέντ, που τον συνέδραμαν στο έργο του άλλοι άγνωστοι μαθητές και οπαδοί του Δασκάλου. Θεωρείται ότι αυτοί οι αφοσιωμένοι ακόλουθοι κατέγραψαν πιστά και με ακρίβεια τις αναμνήσεις τους από τον Δάσκαλό τους και σημείωσαν όλες τις απαντήσεις του σε ερωτήσεις που τέθηκαν σε συναθροίσεις, όπως θα έκαναν με τις αποκαλύψεις ενός ιερού προσώπου. Ό,τι απομένει σήμερα από αυτό που αρχικά θα πρέπει να συνιστούσε έναν κατά πολύ μεγαλύτερο τόμο αποτελείται από μια εισαγωγή και εβδομήντα κεφάλαια ανεκδότων, διαλόγων και ανεπτυγμένων ιδεών που χρονολογούνται περίπου από το 1260 μέχρι έπειτα από τον θάνατο του Ρουμί το 1273.

Ο καθηγητής Μπαντιοζαμάν Φορουζανφάρ

(1904-1970), ένας από τους πλέον εξέχοντες Ιρανούς μελετητές του Ρουμί και επιμελητής έκδοσης του *Φίχι-μα-Φίχι*, πίστευε ότι ο τίτλος ήταν, κατά πάσα πιθανότητα, εμπνευσμένος από έναν στίχο που υπάρχει στο πέμπτο βιβλίο του *Μεσναβί* (στ. 2683-2685), όπου ο Ρουμί αφηγείται την ιστορία ενός σοφού που λεγόταν Σειΐχης Μοχάμαντ Σαρ-Ραζί του Γκαζνί, μιας πόλης στο σημερινό Αφγανιστάν. Με βάση την ιστορία, αυτός ο Σούφι σείχης νήστευε για επτά χρόνια και διέκοπτε τη νηστεία του κάθε απόγευμα, μασώντας μόνο λίγα αμπελόφυλλα. Αυτή η παρατεταμένη περίοδος διαλογισμού και εγκράτειας όξυνε τις αισθήσεις και την αντιληπτική του ικανότητα σε τέτοιο βαθμό που ισχυριζόταν ότι μπορούσε να συλλάβει τη δύναμη και τη δόξα του Θείου, όπως αντανακλώνται στις λεπτομέρειες του φυσικού κόσμου. Παρά την αίσθηση εγγύτητας που είχε προς το Θείο, όμως απεγνωσμένα λαχταρούσε περισσότερο, πασχίζοντας να αντικρίσει το πρόσωπο του Κυρίου του.

Μια μέρα, νιώθοντας εντελώς χαμένος, ο σεί-

χης σκαρφάλωσε σ' ένα βουνό και φώναξε στον Κύριο, εκλιπαρώντας τον να του δείξει το πρόσωπό Του, απειλώντας τον ότι μες στην απελπισία του θα έπεφτε απ' τον γκρεμό. Μια φωνή του αποκρίθηκε ότι δεν ήταν ακόμη καιρός να βιώσει τη ζωντανή παρουσία του Θείου και ότι δε θα πέθαινε, ακόμη κι αν πηδούσε απ' το βουνό. Χωρίς ν' αποθαρρυνθεί από την απάντηση, ο σεΐχης έπεσε από τον γκρεμό. Σύμφωνα με την υπόσχεση που του είχε δοθεί, επέζησε της πτώσης, καθώς προσγειώθηκε σε μια βαθιά λίμνη. Καθώς σηκωνόταν, άκουσε άλλη μια φορά τη φωνή, που του έλεγε: «Σταμάτα μια και καλή τη νηστεία σου και γύρνα στην πόλη· αφιέρωσε τη ζωή σου στο να ζητάς από τους πλούσιους τον χρυσό τους, ώστε να τον δίνεις στους φτωχούς». Ο Ρουμί εξηγεί ως εξής το νόημα της ιστορίας: «Υπάρχουν πολλές ερωτήσεις και πολλές απαντήσεις που ανταλλάσσονται ανάμεσα στο Θείο και τον εγκρατή ασκητή, και οι ουρανοί και η γη φωτίζονται από την έντασή τους· και όλα αυτά συλλέγονται στις ομιλίες».

Το *Φίχι-μα-Φίχι*, γραμμένο σε μάλλον περίτεχνο πεζό λόγο, αποτελεί βασικό κλειδί για την αποκρυπτογράφηση πολλών ιστοριών που εμφανίζονται στο *Μεσναβί*. Μια άλλη αξιοσημείωτη πτυχή του βιβλίου εντοπίζεται στις πληροφορίες που μας δίνει για την κοινωνική ιστορία της Ανατολίας κατά τον 13ο αιώνα και τη δυναμική των σχέσεων μεταξύ των μυστικών, των χορηγών και της κουστωδίας τους. Το βιβλίο παρέχει ακόμη μια συναρπαστική εικόνα μιας πιο χαλαρής πλευράς του Ρουμί – της τάσης του, για παράδειγμα, να καταφεύγει, όταν ήταν τσαντισμένος ή εξοργισμένος, σε αθυροστομίες συνηθισμένες στο Χορασάν, πατρίδα των παιδικών του χρόνων.

Στο *Μικρό βιβλίο της σοφίας του Ρουμί*, η Maryam Mafi έχει αποτυπώσει το λεπτό χιούμορ του Ρουμί, τα μοναδικά γυρίσματα του λόγου του και την αγάπη του για τα υπονοούμενα. Πουθενά δεν είναι εμφανέστερα αυτά απ' ό,τι στην επιλογή και τη μετάφραση ιστοριών από την καθημερινή ζωή – όπως του μανάβη που

του αρέσει μια γυναίκα ανώτερης τάξεως κι εκλιπαρεί την υπηρέτριά της να παραδώσει το παθιασμένο μήνυμά του στην κυρία της. Ένα άλλο ανέκδοτο μιλάει για έναν βασιλιά που, ενώ κυνηγάει ελάφια, παίρνει ένα αναπάντεχο μάθημα απ' τα θηράματά του. Κι έπειτα υπάρχει η ιστορία ενός προσκυνητή που, χαμένος στην έρημο, αναζητά από ξένους βοήθεια και παρηγοριά. Αφού τον δέχονται στην κουρελιασμένη τους σκηνή και τον προσκαλούν να μοιραστεί μαζί τους το πενιχρό τους γεύμα, ο προσκυνητής προσφέρει στο ζευγάρι συμβουλές για το πώς να βελτιώσουν τον κλήρο τους. Σε μια ειρωνική ανατροπή, χαρακτηριστική του Ρουμί, εκλαμβάνουν την καλοσύνη του ως ζήλια, κάτι που μάλλον αποβαίνει εις βάρος τους. Επίσης αγαπημένη είναι η χιουμοριστική ιστορία του δασκάλου του χωριού που, νομίζοντας ότι είχε βρει μια προβιά για να ζεσταθεί, καταλήγει στα νύχια μιας αρκούδας.

Οι ιστορίες στο *Φίχι-μα-Φίχι* αποτυπώνουν ακόμη τον πολυπολιτισμικό, πολύγλωσσο και

πολυεθνικό κόσμο όπου κατοικούσαν αυτός ο εντυπωσιακός, πληθωρικός χαρακτήρας και ο κύκλος των ακολούθων και των φίλων του. Οι πλάγιες αυτοβιογραφικές αναφορές του ίδιου του Ρουμί, διάσπαρτες στις σελίδες του *Μεσναβί*, όπως και οι εκστατικές λυρικές ωδές που είναι συγκεντρωμένες στο *Ντιβάν-ι-Σαμς*, μας δίνουν γαργαλιστικές και σπαρακτικές εικόνες της ζωής και των σχέσεών του. Οι συγγενείς του είχαν την τύχη να μεταναστεύσουν προς τα δυτικά με τις οικογένειές τους το 1216 και ν' αποφύγουν τη μεταγενέστερη ερήμωση που προκάλεσαν οι Μογγόλοι στις πόλεις της παιδικής ηλικίας του Ρουμί. Μας ξαφνιάζει, επομένως, το γεγονός ότι συναντάμε τόσο σπαραγμό στους ύμνους του Ρουμί για τους αποχωρισμούς; Προκαλεί, άραγε, έκπληξη ότι οι ηχηρές του λέξεις εξακολουθούν να χρησιμεύουν ως βάλαμο για τις πληγωμένες ψυχές των μεταναστών και των προσφύγων και γι' αυτούς που είναι εξόριστοι και ξεριζωμένοι από τις πατρίδες τους; Το τραγούδι του είναι ο υποβλητικός σκοπός της περ-

σικής καλαμίνιας φλογέρας, οι αιθέριοι αναστε-
ναγμοί της οποίας συνηχούσαν περιστασιακά
με τους ψιθύρους του αυλού στα ανατολικά όρια
της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, όπου ο Ρουμί
και η οικογένειά του, διωγμένοι από την πατρί-
δα τους, κατέληξαν να εγκατασταθούν έπειτα
από ένα ταξίδι δεκατριών περίπου χρόνων. Η
αφάνταστη φρίκη αυτών των εμπειριών, ωστό-
σο, δεν ελάττωσε την ικανότητα του Ρουμί για
χαρά ή αγάπη, ούτε μείωσε τα πνευματικά απο-
θέματα που εκπέμπονται απ' όλα του τα γρα-
πτά.

Η κοσμοθεωρία του Ρουμί εδράζεται στην
επιταγή ποτέ να μη χάσουμε την πίστη μας
στην ελπίδα. Μας υπενθυμίζει, ωστόσο, ότι η
ελπίδα ποτέ δεν απέχει πολύ από τον φόβο:
«Δείξε μου φόβο χωρίς ελπίδα ή ελπίδα χωρίς
φόβο. Είναι αξεχώριστα τα δυο τους». Και αυ-
τές οι απλές λέξεις είναι ισχυρότερες από ποτέ,
τώρα που καθημερινά μας κατακλύζουν μηνύ-
ματα θανάτου και καταστροφής στις ζωές μας,
που τόσο έχουν κατακλυστεί από τα μίντια. Έχου-

με ανάγκη να μας υπενθυμίζεται διαρκώς η πεποίθηση του Ρουμί ότι ο φόβος υποτάσσεται μόνο στην ελπίδα. Κι αυτό είναι το μήνυμα που μας παραδίδει τόσο ξεκάθαρα η Maryam Mafi στο *Μικρό βιβλίο της σοφίας του Ρουμί*.

NARGUESS FARZAD

επίκουρη καθηγήτρια Περσικών Σπουδών,
SOAS, Πανεπιστήμιο του Λονδίνου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το *Φίχι-μα-Φίχι* ή *Οι Διαλέξεις* είναι μια συλλογή ομιλιών, συζητήσεων, διδαχών και σχολίων του Τζαλάλ αντ-Ντιν Μπαλκί, γνωστού στη Δύση ως Ρουμί. Γραμμένες σε πεζό λόγο, οι διαλέξεις αυτές αποτυπώνουν συζητήσεις που είχε κατά τη διάρκεια της ζωής του με τους ακολούθους, τους φίλους και τους μαθητές του. Το *Μικρό βιβλίο της σοφίας του Ρουμί* είναι μια επιλογή παραθεμάτων από το έργο αυτό, που έχουν επιλεγεί συγκεκριμένα για ν' αποδώσουν την εμπνευσμένη και εμπυχωτική προσέγγιση του Ρουμί στη ζωή και τα ζητήματα που αναπόφευκτα συναντάμε κατά τη διάρκεια της ζωής μας. Οι άνθρωποι που συχνάζαν στις συναθροίσεις του Ρουμί δεν ήταν μόνο Σούφι μα-

θητές και *murids* (οπαδοί), αλλά και κάτοικοι του Ικονίου, στη σημερινή Τουρκία. Μεταξύ αυτών υπήρχαν επαγγελματίες, όπως κρεοπώλες και μανάβηδες, αλλά και πλούσιοι και ισχυροί επιχειρηματίες και ακόμη και υψηλόβαθμοι αξιωματούχοι της αυλής των Σελτζούκων, όπως ο Αμίρ Μοϊνεντίν Παρβανέχ. Το σπίτι του Ρουμί ήταν, όντως, ένα μέρος όπου οι άνθρωποι αναμειγνύονταν και συναναστρέφονταν ο ένας τον άλλο επί ίσοις όροις, ανεξάρτητα από τη θρησκεία, την κοινωνική τάξη ή τα πιστεύω τους.

Το φάσμα θεμάτων που καλύπτονταν στις Σούφι συναθροίσεις (*majlis*) του Ρουμί ήταν ευρύ, όπως και απαιτητικό από διανοητικής και πνευματικής απόψεως. Σημεία ενδιαφέροντος δεν αποτελούσαν μόνο ο σουφισμός και η πνευματικότητα, αλλά και ηθικά, κοινωνικά, πολιτικά, θεολογικά, συμπεριφορικά και ψυχολογικά ζητήματα που άγγιζαν τους ανθρώπους εξίσου σ' όλους τους τόπους. Ήταν συνηθισμένο στο παρελθόν να κρατάει κανείς σημειώσεις από

τα μαθήματα ενός δασκάλου και αργότερα να τα χρησιμοποιεί ως διδακτικά βιβλία. Το *Φίχι-μα-Φίχι*—ο αραβικός τίτλος του οποίου σημαίνει «εντός αυτού που είναι εντός του», υπονοώντας μια ετερόκλητη συλλογή ανομοιομορφων αποσπασμάτων—είναι ένα τέτοιο βιβλίο. Γνωστοί στους Σούφι ως «γραφείς των μυστικών», ορισμένοι από τους στενούς ακολούθους του Ρουμί, ιδίως ο πρωτότοκος γιος του, ο Σουλτάν Βαλέντ, ήταν επιδέξιοι αντιγραφείς. Όλοι μαζί κατόρθωσαν να διασώσουν τα περισσότερα απ' όσα εκστόμισε ο Ρουμί, ακόμη κι όταν βρισκόταν σε κατάσταση έκστασης κατά την τελετουργία της *sama*.³

Το *Φίχι-μα-Φίχι*, ωστόσο, δεν έχει συλληφθεί ως κλασικό βιβλίο, με μια εισαγωγή που ακολουθείται από διαδοχικά κεφάλαια· είναι, αντιθέτως, μια ρευστή καταγραφή συζητήσεων που έλαβαν χώρα κατά τη διάρκεια αυτών των συναθροίσεων όσο ζούσε ακόμη ο Ρουμί, αλλά συγκεντρώθηκαν σ' έναν τόμο μόνο μετά τον θάνατό του. Αυτά τα γραπτά διαθέτουν ύφος θερ-

μό και συμβουλευτικό, συχνά αναμεμειγμένο με χιούμορ πονηρό, πάντοτε όμως εγκάρδιο και ειλικρινές. Παρ' όλ' αυτά, είναι αναπόφευκτο κάποια από τα διδάγματα να είναι σκληρότερα, μιας και ο Ρουμί έπρεπε να ενστερνιστεί τις αυστηρές παιδαγωγικές μεθόδους της εποχής του — πόσο μάλλον αφού ορισμένοι άνθρωποι με περισσότερες φιλοδοξίες ανέμεναν να τους διδάξει κάτι καινούριο σε κάθε συνεδρία.

Όταν κοιτάζουμε πιο προσεκτικά το περιεχόμενο των μαθημάτων στις φιλικές συναντήσεις που περιγράφονται στο *Φίχι-μα-Φίχι*, συνειδητοποιούμε ότι, στην πράξη, οι ρίζες τους ήταν ήδη στέρεα εδραιωμένες στο μεγάλο έργο του Ρουμί, το *Μεσναβί*, όπου ανθίζει στην καλύτερη μορφή της η απεριόριστη σοφία του. Οι πολυάριθμες ιστορίες που αφηγείται εδώ — αν και συχνά χιουμοριστικές και ενίοτε απλοϊκές — είναι οι διαφωτιστικότερες, καθώς ελίσσονται ανάμεσα στο τετριμμένο και το υπερβατικό. Τα σύντομα, συχνά αιχμηρά, σχόλια τα οποία συστηματικά πετάει μέσα σε μια μεγαλύτερη

αφήγηση συνήθως καταλήγουν να είναι ακριβώς οι απαντήσεις που ψάχνουμε.

Σκοπός αυτής της συλλογής ιστοριών, μαθημάτων και ανεκδότων είναι να αποτελέσει πρόσκληση σε σοβαρούς μαθητές του σουφισμού, και, ιδίως, σε λάτρεις του Ρουμί, να εισέλθουν στα *majlis* του Ρουμί, να καθίσουν στα πόδια του και ν' απορροφήσουν κάθε λέξη που εκστομίζει καθώς εξηγεί την πολυπλοκότητα της ζωής. Καθώς θα διαβάζεις τις λέξεις του Δασκάλου, άφησέ τες να διεισδύσουν στην καρδιά σου, όπου μπορείς να τον υποδεχθείς και να επωφεληθείς από την απεριόριστη σοφία του.

ΡΟΥΜΙ

ΤΟ

ΜΙΚΡΟ

ΒΙΒΛΙΟ

ΤΗΣ

ΣΟΦΙΑΣ

ΤΟΥ

1.

Όπου κι αν βρίσκεσαι στη ζωή, όποια και αν είναι η ψυχική σου διάθεση, τόλμησε να ερωτευτείς και ν' αφεθείς στην αγάπη! Όταν η αγάπη γίνεται το βασίλειο της ύπαρξής σου, παραμένεις αγαπημένος στη ζωή και στον θάνατο.

2.

Οι λέξεις δεν είναι παρά ένα προκάλυμμα· η πραγματική ελκτική δύναμη ανάμεσα στους ανθρώπους είναι αυτό που κρύβεται στις καρδιές τους.

3.

Κουβαλάς ένα φανάρι και σκέφτεσαι ανόητα:
«Μ' αυτό το φως θα δω καλύτερα τον ήλιο».
Τι να το κάνεις, όμως, το φανάρι όταν ο ήλιος
ήδη αποκαλύπτεται σε όλο του το μεγαλείο;

4.

Ας μη χάσουμε ποτέ την ελπίδα μας για την
Αλήθεια! Η ελπίδα είναι η μόνη σου ασφάλεια
στο μονοπάτι που διαλέγεις· κι ακόμη κι αν απο-
φασίσεις διόλου να μη βαδίσεις στο μονοπάτι
εκείνο, είτε ποτέ να μην εγκαταλείψεις την ελ-
πίδα σου.

5.

Διαμαρτύρεσαι αδιάκοπα, νιώθοντας ενοχές για κάτι που έκανες λάθος. Γιατί δεν εξιλεώνεσαι κάνοντας τώρα το σωστό; Τα σφαλμάτά σου μπορεί ποτέ το Θείο να μην αγγίξουν· εσένα μόνο βλάπτουν. Όταν, με τον καιρό, αποκαταστήσεις την τιμή σου, οι άδικές σου πράξεις σταδιακά θα σβηστούν από τη μνήμη.

6.

Μα τι ντροπή να φτάνεις τελικά σε ανοιχτή θάλασσα, αλλά να συμβιβάζεσαι με μια ταπεινή κανάτα νερό!

7.

Η ουσία του ανθρώπου είναι ο αστρολάβος του Θεού. Όταν ο άνθρωπος έχει ευλογηθεί με θεία γνώση, ο Θεός μπορεί να κοιτάξει στον αστρολάβο και να δει σε κάθε στιγμή καθρεφτισμένη την ομορφιά Του. Έτσι, όταν γνωρίζουμε στ' αλήθεια τον εαυτό μας, γνωρίζουμε το Θείο!

8.

Γιατί να πρέπει να μιλάω φωναχτά με κάποιον που δε χρειαζόμαστε λέξεις για να επικοινωνήσουμε;

9.

Όλο τον κόσμο έψαξες, δεν ήταν, όμως, για να βρεις την Αλήθεια! Τώρα, λοιπόν, πρέπει να ξεκινήσεις πάλι απ' την αρχή και ν' ανακαλύψεις τον κόσμο ξανά.

10.

Έχω ευαίσθητη καρδιά· δεν αντέχω να στενοχωρήσω τους καλεσμένους μου. Φοβούμενος ότι μπορεί να βαρεθούν, τους απαγγέλλω ποίηση· ειδάλλως, τι δουλειά έχω εγώ με την ποίηση; Μα τον Θεό, την απεχθάνομαι!

Ο Παρβανέχ [αξιωματούχος στην αυλή των Σελτζούκων] μου είπε κάποτε ότι η ουσία της ζωής είναι η «δράση». Τον κοίταξα και του αποκρίθηκα: «Δείξε μου αυτό τον άνθρωπο της δράσης που σ' εντυπωσιάζει τόσο και ψάχνει πραγματική δράση, ώστε να του δείξω τι στ' αλήθεια σημαίνει δράση! Μπορώ να δω ότι είσαι πρόθυμος να με ακούσεις να μιλώ και πως, αν δε μιλήσω, θα στενοχωρηθείς. Όταν αρχίσεις να ψάχνεις για πραγματική δράση, θα σου δείξω τι στ' αλήθεια η δράση αυτή προϋποθέτει! Ψάχνω άνδρες της δράσης, αλλά μπορώ μόνο να βρω άνδρες που ενδιαφέρονται για λέξεις· με την ομιλία, λοιπόν, εμπλέκομαι μαζί τους. Πού είναι η δράση σου; Μπορείς ν' αντιληφθείς την πραγματική δράση μόνο μέσω της ίδιας της δράσης, τη γνώση μέσω της γνώσης, τη ρηχότητα μέσω της ρηχότητας και την αλήθεια μέσω της Αλήθειας».

Το βιβλίο αυτό αποθησαυρίζει την ουσία του έργου του μεγάλου Πέρση ποιητή του 13ου αιώνα και μας καλεί σε μια ουσιαστική συνάντηση μαζί του. Ο Ρουμί μιλάει με εκπληκτική αμεσότητα στον σύγχρονο άνθρωπο, όπως ακριβώς έκανε με τους συγχρόνους του πριν από οκτακόσια χρόνια. Η κοσμοθεωρία του εκφράζεται χωρίς περιστροφές και το πνεύμα του συλλαμβάνει τη ζωή στην ολότητά της, μέσα από παρατηρήσεις για καταστάσεις που ζούμε καθημερινά, χρήσιμες συμβουλές και βαθιά σοφία για ό,τι μας απασχολεί, από ζητήματα της καρδιάς μέχρι την κατανόηση της ανθρώπινης φύσης και την εγκόλπωση της φύσης του θείου.

Είναι, τελικά, ένας μακρύς διαλογισμός για το πώς να ζούμε τη ζωή μας με νόημα, έμπνευση και καλοσύνη, από έναν μεγάλο, εξαιρετικά σύγχρονο ποιητή, παρά τα οκτακόσια χρόνια του, που εξέφρασε ανεπανάληπτα τη σοφία του σούφι.

ISBN 978-618-07-0398-6

Βοηθ. κωδ. μηχ/σης **14398**

